

בקשות שונות פלילי 2686/07

א

מדינת ישראל

נגד

פלוני

ב

בבית המשפט העליון

[13.6.2007, 17.5.2007]

לפני הנשיאה ד' ביניש והשופטים א' גרוניס, ע' ארבל

ג

ד

ה

המשיב הורשע בבית המשפט המחוזי בעבירה של מעשים מגונים בקטינה ודינו נגזר לשלוש שנות מאסר, מתוכן שנת מאסר אחת בפועל. מאחר שחוק ההגנה על הציבור מפני עברייני מין, התשס"ו-2006 (להלן: החוק או חוק ההגנה על הציבור) חל על עבירת המין שבה הורשע המשיב, נערכה לגבי המשיב, לפני מועד שחרורו ממאסר, הערכת מסוכנות מטעם מרכז רפואי לבריאות הנפש. בהערכה זו נקבע כי המסוכנות המינית שנשקפת מהמשיב היא גבוהה, ועל כן המליצה יחידת הפיקוח על הוצאת צו פיקוח ומעקב שבו תיקבע מגבלה האוסרת עליו לשהות ביחידות עם קטינים. המלצה זו הוגשה לבית המשפט קמא על מנת שיפעיל את סמכותו מכוח החוק ויוציא צו פיקוח ומעקב שבו תיקבע המגבלה האמורה. בית המשפט קמא סירב להוציא צו פיקוח למשיב. עם זאת, ועל אף שלא הוצא צו פיקוח ומעקב, אסר בית המשפט על המשיב להימצא ביחידות עם קטינות מתחת לגיל 16. באשר לסמכותו לדון בהליך, נקבע בהחלטה כי אין הכרח שבקשה לפי החוק תישמע לפני אותו הרכב של שופטים שגזר את דינו של המשיב (כולו או חלקו). מכאן הערר.

בית המשפט העליון (מפי הנשיאה ד' ביניש) פסק:

- א. (1) תנאי מוקדם להטלת מגבלות על עברייני מין מכוח החוק הוא כי אלה ייכללו בצו הפיקוח. אם החליט בית המשפט שלא להוציא צו פיקוח, אין בסמכותו להגביל עברייני מין מכוח חוק ההגנה על הציבור. מסקנה זו מתבקשת מהאמור בסעיף 13(ב) לחוק (321-ג).
- (2) מסקנה זו מתחזקת גם לאור הוראת סעיף 13(א)(4) לחוק שלפיה, מקום שבו החליט בית המשפט להוציא צו פיקוח, עליו לקבוע בו את חובת עברייני המין לקיים את התנאים הקבועים בצו הפיקוח (322-א – 323-א).

- (3) הטלת מגבלות במנותק מצו הפיקוח אינה מתיישבת עם תכלית החוק, שכן אין בה כדי להעניק כלים הולמים להגשמת המטרה החקיקתית להגן על הציבור מפני עברייני מין. ללא מעקב אחר עברייני המין, יהיה זה קשה, אם לא בלתי אפשרי, לפקח על כך שעברייני המין אכן עומד במגבלות שהוטלו עליו. הטלת המגבלות ללא פיקוח פוגעת, אפוא, ביכולת לנהל הליך בקרה צופה פני עתיד שתכליתו מניעתית (323-ה1).
- (4) אמנם, בשם שיקולי מידתיות בפגיעה במשיב, ראויה התוצאה שלפיה תוטל על המשיב מגבלה של אי-שהייה לצד קטינות בלי שהוא יהיה נדרש להיות תחת פיקוח ומעקב. אולם, תוצאה זו אינה עולה בקנה אחד עם לשון החוק ועם תכליתו, כאמור (1323-ז).
- ב. (1) אשר לסמכות העניינית, סעיפים 37 ו-47 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: חוק בתי המשפט), קובעים לגבי בית המשפט המחוזי ובית משפט השלום, בהתאמה, את ברירת המחלל באשר להרכב השופטים הדנים בתיקים המובאים לפניהם (324-ב).
- (2) מאחר שהדיון בהוצאת צו פיקוח אינו חלק מהמשפט העיקרי שמתנהל נגד העברייני, אלא הליך נפרד שמתקיים לאחריו, נובע מהאמור לעיל שלפי כלל ברירת המחלל שקובע חוק בתי המשפט, יישב בדין שופט אחד – בהיעדר הוראה אחרת מצד נשיא בית המשפט שבו מתקיים ההליך (325-ד-ה).
- (3) עם זאת, כלל זה ניתן לסתירה מכוחה של הוראה מיוחדת הדנה בסמכותו העניינית של בית המשפט בעניין מסוים. לעניין דנן, סעיף 21 לחוק ההגנה על הציבור קובע את הסמכות העניינית (1325).
- (4) מהדיבור "בית המשפט שדן בעבירת המין" עולה באופן ברור שהליך לפי החוק יישמע לפני אותה ערכאה שדנה בהליך העיקרי. עם זאת, באשר למותב הדן בהליך, דיבור זה עמום. לכאורה, בעניין זה ניתן לבחור אחת מבין ארבע אפשרויות: ההרכב המקורי שנתן את גזר הדין בהליך העיקרי; הרכב אחר באותו בית משפט; אחד משופטי ההרכב שנתן את גזר הדין; דן יחיד שטרם דן בתיק (326-ג-ד).
- (5) שאלת אופיו של המותב הדן בעניינו של צד לדיון – דן יחיד או הרכב שלוש – אינו נתון המוסיף על זכויותיו או הגורע מהן (326-ה).
- (6) אם כך באשר להליכים עיקריים בדין הפלילי, פשיטא שכן גם באשר להליכי ביניים או להליכים שנגזרים או הנובעים מההליך העיקרי, כבענייננו. לפיכך, התשובה לשאלת המותב שידון בהליכים למתן צווי פיקוח ומעקב לפי החוק תילמד – בהיעדר הוראת חוק מפורשת – מתכלית החוק הנוגע בדבר ומשיקולים מיוחדים, ובין היתר מעשיים-ארגוניים (1326-ז).
- ג. (1) האפשרות כי בהליכים למתן צווי פיקוח ומעקב ידון המותב המקורי שגזר את דינו של העברייני בהליך העיקרי היא אפשרות אשר, במקרים רבים,

- אינה בת ביצוע. בדרך כלל, אפשרות זו היא בת מימוש בנסיבות שבהן הדיון מתקיים בסמוך לגזר הדין; היא אינה מעשית עת מדובר בעבריו מין שנידון למאסר בפועל, ובמיוחד אם מדובר בשנות מאסר מרובות (327א).
- א (2) מקביעתו המפורשת של המחוקק, שלפיה נדרש ניתוק וכי הדיון בהליך לפי החוק מתקיים לאחר גזר הדין ולא בגדרו, מתבקשת המסקנה כי ניתן להפריד בין המותב הגוזר את הדין לבין המותב המטיל צו פיקוח (327ה).
- (3) אשר לשאלה אם יישב בהליכים לפי החוק דן יחיד או הרכב שלושה – האפשרות התואמת את לשון החוק ותכליתו היא כי בהליכים למתן צו פיקוח ומעקב ידון דן יחיד (327ז).
- ב (4) נקודת המוצא של החוק היא כי על הדיון בעניין הוצאת צו פיקוח להתקיים בהקדם ובטרם שחרורו של העבריו ממאסר, אם נגזר עליו מאסר בפועל. זאת, לאור תכליתו של החוק להגן על הציבור מהישנותן של עבירות מין. מאחר שככלל, משיקולים מעשיים וארגוניים, שמיעת ההליך לפני דן יחיד מזרזת את מתן ההכרעה בלי לפגוע, כאמור, בזכויות העבריו, הרי שבהיבט המעשי ובהתאם לתכלית החוק – דן יחיד עדיף ויעיל יותר מהרכב של שלושה שופטים (327ז – 328ב).
- ד. (1) קביעתו המפורשת של המחוקק בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, בעניין קיום דיון לפני שופט אחד, תומכת במסקנה הפרשנית שלפיה בעניין בתי המשפט האזרחיים, בחר המחוקק שלא לסטות מברירת המחזל הקבועה בחוק בתי המשפט, ולקיים את הדיון, ככלל, לפני דן יחיד (328א, 329א).
- ט (2) כאשר הדיון לפי חוק ההגנה על הציבור מתקיים בערכאה צבאית "מיד לאחר גזר הדין", נקבע שהדיון יתקיים לפני שלושה או לפני חמישה שופטים. דומה כי המחוקק ראה לקבוע הסדר זה לנוכח העובדה שהכללים בדבר הרכב המותבים בערכאות הצבאיות, כמו גם סדרי הדין, עומס התיקים והארגון הפנימי שלהן, שונים מהערכאות האזרחיות (329א-ב).
- ה. (1) הכלל, שלפיו יתקיים ההליך למתן צו פיקוח ומעקב לפי החוק לפני דן יחיד, תקף בין שמדובר בדיון שמתקיים סמוך לאחר גזר הדין ובין שמדובר בדיון אשר מתקיים לפני שחרורו של עבריו המין מתקופת המאסר בפועל שהוא נידון לה (329ג).
- י (2) לאור האמור בסעיפים 37 ו-47 לחוק בתי המשפט, ניתן לקבוע לפי סדרי הדין הרגילים כי, במקרים מסוימים, יתקיים ההליך לפני שלושה שופטים. הדבר ייעשה רק בנסיבות שבהן יש הצדקה עניינית לכך, על פי השיקולים המקובלים לקביעת הרכב של שלושה שופטים במקום דן יחיד וכאשר אין חשש שקיומו של ההליך בהרכב של שלושה יפגע ביעילות הדיון ובצורך להגיע להכרעה מהירה במטרה להגשים את תכלית החוק (329ד-ה).
- י

(3) כאשר מתקיים הדיון בסמוך לאחר גזר הדין, הרי שמטעמים של יעילות דיונית עדיף שידון בהליך שופט שבקיא בפרטי המקרה ובמסוכנותו המינית של עבריו המין, כלומר – שופט שאכן ישב בהרכב שדן בתיק העיקרי. עם זאת, אין הכרח לכך. ודאי שאין בכך טעם ככל שההליך לפי החוק נשמע זמן רב לאחר מתן גזר הדין (329 – 330א).

א

ו. הטלת מגבלות על אדם שנידון בבית משפט, שדינו נגזר והוא ריצה את עונשו, היא ללא ספק פגיעה בזכויות היסוד שלו – הזכות לחירות, לחופש תנועה, לחופש עיסוק ולחופש אישי. המחוקק קבע כי ניתן לפגוע בזכויות אלה בהתקיים תנאים נאותים לכך, לשם הגנה על הציבור. הפגיעה המתבקשת היא בוודאי לתכלית ראויה, אך עליה להיות מידתית ולאחר קיום הליך ראוי שבו תינתן לעבריו הזדמנות להשמיע טענותיו (330ג-ד).

ב

חקיקה ראשית שאוזכרה:

- חוק הגנה על הציבור מפני עבריו מין, התשס"ו-2006, סעיפים 1, 6(א)(1)(א), 12, 12(ד), 13, 13(א)(4), 13(ב), 21, 21(א).
- חוק העונשין, התשל"ז-1977, סעיפים 345(א)(2), 348(א).
- חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, סעיפים 37, 37(א)(3), 47.
- חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, סעיפים 201, 202.

ג

ד

פסקי דין של בית המשפט העליון שאוזכרו:

- [1] בג"ץ 4970/05 אפל נ' נשיאת בית משפט השלום בתל-אביב (לא פורסם, ניתן ביום 15.6.2005).
- [2] בג"ץ 583/87 הלפרין נ' סגן נשיא בית המשפט המחוזי בירושלים, פ"ד מא(4) 683 (1987).
- [3] ע"פ 11404/04 דוויק נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(4) 145 (2004).
- [4] ע"פ 2525/05 זיינלוב נ' מדינת ישראל (לא פורסם, ניתן ביום 9.6.2005).

ה

ו

פסקי דין של בתי המשפט המחוזיים שאוזכרו:

- [5] ב"ש (מחוזי חי') 1629/07 מדינת ישראל נ' זינתי (לא פורסם, ניתן ביום 27.3.2007).

ז

ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בחיפה (סגן הנשיא מ' נאמן) מיום 6.3.2007 בב"ש 1630/07. הערר התקבל.

א דגנית כהן-ויליאמס, עוזרת ראשית לפרקליט המדינה – בשם העוררת;
חגית לרנאו – בשם המשיב.

ב פסק דין

הנשיאה ד' ביניש:

א המדינה הגישה ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה (סגן הנשיא מ' נאמן) מיום 6.3.2007. עניינו של הערר בפרשנות הוראות חוק הגנה על הציבור מפני עברייני מין, התשס"ו-2006. מפאת החידוש בשאלות שהעלתה המדינה נדון הערר לפני הרכב.

ד חוק הגנה על הציבור מפני עברייני מין, התשס"ו-2006

1. ב-1.10.2006 נכנס לתוקפו חוק הגנה על הציבור מפני עברייני מין, התשס"ו-2006 (להלן: החוק או חוק ההגנה על הציבור). על פי האמור בסעיף 1 לחוק, מטרתו היא "להגן על הציבור מפני ביצוע עבירות מין חוזרות על ידי עברייני מין, באמצעות הערכות מסוכנות בשלבים השונים של ההליך המשפטי ותכנית מעקב ופיקוח". לשם הגשמת תכליתו מורה החוק על ביצוע "הערכת מסוכנות מינית" לעברייני מין, טרם שחרורם ממאסר בפועל או בסמוך לאחר מתן גזר הדין, אם לא נגזר מאסר בפועל. הערכה זו נועדה לקבוע את רמת הסיכון הנשקף מעברייני המין להישנות ביצוע עבירות מין על ידיו. לאחר הכנתו של מסמך הערכת המסוכנות, על יחידת הפיקוח שהוקמה מכוח החוק להגיש לבית המשפט המלצה בדבר תנאי פיקוח ומעקב לעברייני המין. על פי הקבוע בסעיף 12 לחוק, אם ראה בית המשפט, לאחר שקיבל הערכת מסוכנות, לקיים דיון בנושא, ואם נוכח שמסוכנותו המינית של עברייני המין מצדיקה זאת, רשאי הוא להוציא לעברייני המין "צו פיקוח ומעקב" (להלן: צו הפיקוח או הצו) לתקופה מירבית של חמש שנים. על פי הסמכויות הקבועות בסעיף 13 לחוק,

הרי שמכוח צו הפיקוח מחויב עברייני המין לקיים מפגשים עם קצין פיקוח ולשתף עימו פעולה. מכוחו מוסמכת יחידת הפיקוח גם לנהל מעקב שוטף אחר עברייני המין. החוק מאפשר לבית המשפט אף לקבוע בגדרו של צו הפיקוח תנאי פיקוח נוספים, ובהם מגבלות על עברייני המין (להלן: המגבלות), ככל שאלה נדרשים למניעת הסיכונים הנובעים ממסוכנותו המינית. כך, למשל, רשאי בית המשפט להטיל על עברייני המין מגבלות על צריכת אלכוהול, נהיגה בכלי רכב, הימצאות בסביבת מקומות מסוימים, ועוד.

א

עניינו של הערר שלפנינו הוא בשתי סוגיות הנוגעות לחוק זה: הראשונה, אם רשאי בית המשפט, מכוח החוק, לקבוע לעברייני המין מגבלות, כגון מגבלות על צריכת אלכוהול, נהיגה, ועוד, בלי להוציא תחילה צו פיקוח ומעקב, ולכלול בגדרו את המגבלות. השנייה, עניינה הוא בהוראה הקבועה בסעיף 21(א) לחוק שלפיה "הסמכות העניינית [...] תהא לבית המשפט שדן בעבירת המין", והשאלות המתעוררות בהקשר זה הן מה הוא אותו בית משפט; אם הליכים לפי החוק יישמעו לפני דן יחיד או בהרכב; אם על השופט הדן בהליך להיות מבין שופטי המותב שגזרו את דינו של העברייני בהליך העיקרי.

ב

ג

העובדות והחלטתו של בית המשפט המחוזי

ד

2. המשיב הורשע בבית המשפט המחוזי (השופטים מ' נאמן, מ' פינקלשטיין, כ' טעב) בעבירה של מעשים מגונים בקטינה, לפי סעיף 348(א), בנסיבות סעיף 345(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. דינו נגזר לשלוש שנות מאסר, מתוכן שנת מאסר אחת בפועל (גזר דין מיום 23.3.2006). מאחר שחוק ההגנה על הציבור חל על עבירת המין שבה הורשע המשיב, נערכה לגבי המשיב, טרם מועד שחרורו ממאסר, הערכת מסוכנות מטעם המרכז הרפואי לבריאות הנפש באר יעקב-מב"ן-שב"ס. בהערכה זו נקבע כי המסוכנות המינית שנשקפת מהמשיב הינה גבוהה, ועל כן המליצה יחידת הפיקוח על הוצאת צו פיקוח ומעקב שבו תיקבע מגבלה האוסרת עליו לשהות ביחידות עם קטינים. המלצה זו הוגשה לבית המשפט קמא על מנת שיפעיל את סמכותו מכוח החוק ויוציא צו פיקוח ומעקב שבו תיקבע המגבלה האמורה.

ה

ו

בית המשפט המחוזי בחיפה (סגן הנשיא מ' נאמן) קבע בהחלטתו מיום 6.3.2007 (ב"ש (מחוזי חי') 1630/07 פרקליטות מחוז חיפה-פיליני נ' פלוני) כי

ז

הערכת המסוכנות שהוגשה לו אינה מוכיחה כי נשקפת מהמשיב מסוכנות מינית גבוהה. על כן, סירב בית המשפט להוציא צו פיקוח למשיב. עם זאת, ועל אף שלא הוצא צו פיקוח ומעקב, אסר בית המשפט על המשיב להימצא ביחידות במשך חמש שנים עם קטינות מתחת לגיל 16.

באשר לסמכותו לדון בהליך, נקבע בהחלטה כי אין הכרח שבקשה לפי החוק תישמע לפני אותו הרכב של שופטים שגזר את דינו של המשיב (כולו או חלקו). לשיטת בית המשפט קמא, כל שדורש החוק הוא כי אותה ערכאה שדנה בהליך העיקרי תהיה זו שתדון בבקשה לפי החוק. לפיכך, מאחר שהמשיב הורשע בבית המשפט המחוזי, הסמכות העניינית לדון בבקשה מוקנית לכל הרכב של בית המשפט המחוזי. כן נקבע בהחלטה כי די בדין יחיד שישמע את הבקשה. עם זאת, צוין שרצוי כי, ככלל, ידון בבקשות מסוג זה שופט שדן את עבריו המין בתיק העיקרי, בדומה לעניינו.

3. יצוין כי מספר שבועות לאחר מתן ההחלטה נושא ערר זה, ניתנה בהליך אחר שהתקיים בבית המשפט המחוזי בחיפה (השופט כ' טעב) החלטה סותרת בכל הנוגע לסוגיית הסמכות העניינית (ב"ש (מחוזי חי') 1629/07 מדינת ישראל נ' זינתי [5]). בהחלטה זו נקבע כי לאור תכלית החוק ולשונו, על הדיון להתקיים לפני אותו מניין של שופטים שדן את עבריו המין בהליך העיקרי, בין שמדובר בדיון שמתקיים סמוך לאחר גזר הדין ובין שמדובר בדיון שמתקיים בסמוך לשחרור העבריו מתקופת המאסר בפועל. כן קבע בית המשפט באותה החלטה כי, ככלל, רצוי שאותו הרכב שופטים שדן את העבריו בהליך העיקרי ידון גם בבקשה לפי החוק. עם זאת, נקבע כי גם הרכב אחר של שופטים מוסמך לשמוע את הבקשה אם נבצר מההרכב שגזר את דינו של העבריו להכריע בבקשה זו.

טענות הצדדים

4. העוררת טוענת כי שגה בית המשפט קמא בהחלטתו להטיל על המשיב מגבלה על שהייה עם קטינות בלי להוציא צו פיקוח ומעקב. על פי הטענה, תנאי ראשוני להטלת מגבלה מכוח החוק הוא הוצאת צו פיקוח. למסקנה זו הגיעה העוררת מפרשנותה ללשון החוק ותכליתו, ובעניין זה הצטרפה אליה בהסכמה באת כוחו של המשיב, אשר ייצגה אותו מטעם הסניגוריה הציבורית.

באשר לסמכות העניינית, מבקשת העוררת כי בית משפט זה יבהיר מהי נפקותה של ההוראה הקבועה בסעיף 21(א) לחוק שלפיה "הסמכות העניינית [...] תהא לבית המשפט שדן בעבירת המין", הן באשר להרכב השופטים הדרוש לשם מתן החלטה לפי החוק הן באשר להשתתפות ההרכב שגזר את דינו של העבריין, כולו או חלקו, בהרכב זה.

א

הסמכות להטיל מגבלות על עבריין מין

5. האם רשאי בית המשפט להטיל מגבלות על עבריין מין בלי להוציא לו צו פיקוח? דעתנו היא כי התשובה לכך שלילית. תנאי מוקדם להטלת מגבלות על עבריין מין מכוח החוק הוא כי אלה ייכללו בצו הפיקוח. אם בית המשפט החליט שלא להוציא צו פיקוח, אין בסמכותו להגביל עבריין מין מכוח חוק ההגנה על הציבור. מסקנה זו מתבקשת מהאמור בסעיף 13(ב) לחוק, הקובע בזו הלשון:

ב

ג

"תנאי הפיקוח והמעקב
13. (ב) בית המשפט, לאחר שקיבל את המלצות יחידת הפיקוח בדבר תנאי הפיקוח והמעקב המומלצים בעבור עבריין המין, רשאי לכלול בצו הפיקוח את התנאים הבאים, אם סבר שקיים קשר בין המגבלה הקבועה בתנאים לבין הסיכון הנשקף מעבריין המין לבצע עבירת מין נוספת; בסעיף קטן זה, "מגבלה" – לרבות איסור:

ד

ה

(1) מגבלה על צריכת משקאות משכרים, או שימוש בסמים מסוכנים כהגדרתם בפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 (בחוק זה – סמים מסוכנים);

ו

(2) מגבלה על החזקת חומר או כל דבר שנועד לעורר מיניות;

ז

- (3) מגבלה על נהיגה בכלי רכב או על נהיגה בכלי רכב בלא נוכחות אחר;
- א (4) מגבלה על הימצאות מחוץ למקום המגורים בשעות מסוימות;
- (5) מגבלה על הימצאות בסביבת מקומות מסוימים;
- ב (6) מגבלה על קיום קשר עם עברייני מין;
- (7) מגבלה על התחברות עם קטינים;
- ג (8) מגבלה על רכישה, החזקה או נשיאה של חפצים מסוימים, בין במישרין ובין בעקיפין;
- (9) מגבלה על פגישה עם נפגע העבירה או הימצאות בקרבת מקום מגוריו;
- ד (10) מגבלה על עבודה במקומות מסוימים, בין בתמורה ובין בהתנדבות;
- (11) מגבלה לעניין מקום מגורים או עבודה;
- ה (12) מגבלה לעניין שימוש בשירותי אינטרנט.
- (ההדגשות הוספו – ד' ב').
- א הוראת סעיף 13(ב) הנ"ל תוחמת את סמכותו של בית המשפט בכל הנוגע לאופן הגבלת עברייני מין. הסעיף קובע שהתנאים בהם קבועות המגבלות יכלולו בצו הפיקוח (כלשון הסעיף, "בית המשפט [...] רשאי לכלול בצו הפיקוח את התנאים הבאים [...]"). לשון הסעיף אינה פותחת פתח להגבלת עברייני המין בלי לכלול את המגבלות בגדרו של צו פיקוח. מכאן, שבהיעדר צו פיקוח – אין החוק מקנה סמכות להגביל מכוחו עברייני מין. מסקנה זו מתחזקת גם לאור
- א
- ד

הוראת סעיף 13(א)(4) לחוק שלפיה מקום שבו החליט בית המשפט להוציא צו פיקוח, עליו לקבוע בו את חובת עברייין המין לקיים את התנאים הקבועים בצו הפיקוח (כלומר, המגבלות שרשאי בית המשפט להטיל על עברייין המין מכוח סעיף 13(ב) הנ"ל). וכך מורה סעיף 13(א)(4):

א

"תנאי הפיקוח והמעקב

13. (א) החליט בית המשפט להוציא צו פיקוח לגבי עברייין מין, יקבע בצו את התנאים האלה:

ב

(1) חובת התייצבות והודעה לפי סעיף 20(א) ו-(ב);

ג

(2) חובת קיום מפגשים עם קצין פיקוח, במועדים ובתדירות שיקבע קצין הפיקוח מעת לעת;

ד

(3) חובת שיתוף פעולה עם קצין פיקוח;

(4) חובת קיום תנאים הקבועים בצו הפיקוח.

(ההדגשות הוספו – ד' ב').

ה

יתרה מכך, הטלת מגבלות במנותק מצו הפיקוח אינה מתיישבת עם תכלית החוק, שכן אין בה כדי להעניק כלים הולמים להגשמת המטרה החקיקתית להגן על הציבור מפני עברייני מין. ללא מעקב אחר עברייין המין, יהיה זה קשה, אם לא בלתי אפשרי, לפקח על כך שעברייין המין אכן עומד במגבלות שהוטלו עליו. כך גם אם לא תיערכנה פגישות תקופתיות עימו, או שלא יימסרו מטעמו דיווחים שוטפים לקצין הפיקוח. הטלת המגבלות ללא פיקוח פוגעת, אפוא, ביכולת לנהל הליך בקרה צופה פני עתיד שתכליתו מניעתית.

ו

בית המשפט קמא קבע אמנם, כי בשם שיקולי מידתיות בפגיעה במשיב, ראויה התוצאה שלפיה תוטל על המשיב מגבלה של אי-שהייה לצד קטינות בלי שהוא יהיה נדרש להיות תחת פיקוח ומעקב. אולם, תוצאה זו אינה עולה בקנה אחד עם לשון החוק ועם תכליתו, כאמור. מכאן, שהמסקנה היא כי לאור האמור

ז

לעיל, בית המשפט אינו מוסמך להטיל מגבלות מכוח חוק ההגנה על הציבור אלא אם כן הוציא לעברייך המין צו פיקוח שבו תיכללנה המגבלות. מסקנה זו, במישור העקרוני ככל שהיא מתייחסת לפרשנות החוק, מקובלת, כאמור, על בעלי הדין בערר זה.

א

הסמכות העניינית

6. האם הליכים לפי החוק צריך שיישמעו לפני דן יחיד או לפני מותב ומהו הרכבו? סעיפים 37 ו-47 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: חוק בתי המשפט), קובעים לגבי בית המשפט המחוזי ובית משפט השלום, בהתאמה, את ברירת המחדל באשר להרכב השופטים הדנים בתיקים המובאים לפניהם. וכך נקבע בסעיפים אלה:

ג

"ההרכב 37. (א) בענינים אלה ידון בית משפט מחוזי בשלושה:

T (1) משפטים בשל עבירה שענשה מוות או מאסר עשר שנים או יותר;

H (2) ערעורים על פסקי דין של בתי משפט ובתי דין שיושב בהם שופט של בית משפט שלום, למעט בקשות לצווי ביניים, לצווים זמניים ולהחלטות ביניים אחרות שבערעורים;

I (3) כל ענין שהנשיא של בית המשפט המחוזי או סגנו הורה שידונו בו שלושה.

T (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), בענינים הבאים ידון בית משפט מחוזי בשופט

אחד, אם לא הורה נשיא בית המשפט או
סגנו הוראה אחרת לענין מסויים: [...]

(ג) בכל ענין שאינו מוזכר בסעיפים קטנים (א)
ו-(ב) ידון בית משפט מחוזי בשופט אחד".

א

"ההרכב 47. בית משפט שלום ידון בשופט אחד, ואולם רשא
השופט היושב לדין או נשיא בית משפט
השלום להורות שהדיון בענין פלוני יהיה לפני
שלושה שופטים; נשיא בית משפט השלום
יקבע את השופטים שמהם יורכב בית המשפט".

ב

(ההדגשות הוספו – ד' ב').

ג

סעיף 47 לחוק בתי המשפט קובע לגבי בית משפט השלום כי בברירת
המחדל יתקיימו הדיונים בו לפני דן יחיד, אלא אם כן החליט נשיא בית משפט
השלום או השופט שהחל לדון בעניין מסוים שהדיון יתקיים לפני שלושה
שופטים. לגבי בית המשפט המחוזי קובע סעיף 37 לחוק בתי המשפט שתיקים
פליליים חמורים וחלק מהערעורים המגיעים לבית המשפט המחוזי יישמעו לפני
שלושה שופטים. ברירת המחדל בכל התיקים האחרים הנשמעים בבית המשפט
המחוזי היא שמיעתם לפני שופט אחד, אלא אם כן הורה נשיא בית המשפט
המחוזי או סגנו על קיום הדיון לפני מותב תלתא (ראו סעיף 37(א)(3) לחוק בתי
המשפט).

ד

ה

מאחר שהדיון בהוצאת צו פיקוח אינו חלק מהמשפט העיקרי שמתנהל נגד
העברין אלא הליך נפרד שמתקיים לאחריו, נובע מהאמור לעיל כי, לפי כלל
ברירת המחדל שקובע חוק בתי המשפט, יישב בדיון שופט אחד, וזאת – בהיעדר
הוראה אחרת מצד נשיא בית המשפט שבו מתקיים ההליך. עם זאת, כלל זה ניתן
לסתירה מכוחה של הוראה מיוחדת הדנה בסמכותו העניינית של בית המשפט
בעניין מסוים. לענייננו, סעיף 21 לחוק ההגנה על הציבור, הקובע את הסמכות
העניינית, מורה כך:

ו

ז

21. (א) הסמכות העניינית לדון לפי פרק ג' תהא לבית

המשפט שדן בעבירת המין; ואולם אם בית

המשפט שדן בעבירת המין היה בית דין צבאי, והמועד לקיום דיון לפי פרק ג' הוא

ערב שחרור עברייין המין ממאסר או מאשפוז או לאחר שחרור כאמור, או שמתקיים דיון לפי סעיף 14(ב) או (ג), לפי

הענין, ומועד זה חל לאחר גמר השירות הצבאי שבתקופתו עבר את עבירת המין, תהיה הסמכות העניינית לבית המשפט שהיה מוסמך לדון בעבירת המין אם לא היה דן

בה בית דין צבאי".

(ההדגשות הוספו – ד' ב').

ראשית, יובהר כי מהדיבור "בית המשפט שדן בעבירת המין" עולה באופן ברור שהליך לפי החוק יישמע לפני אותה ערכאה שדנה בהליך העיקרי. כך למשל, אם המשפט העיקרי נגד עברייני המין התנהל בבית המשפט המחוזי, גם ההליך לפי חוק ההגנה על הציבור יידון לפני בית המשפט המחוזי. עם זאת, כאשר למותב הדן בהליך, דיבור זה עמום. לכאורה, בעניין זה עלינו לבחור אחת מבין ארבע אפשרויות: ההרכב המקורי שנתן את גזר הדין בהליך העיקרי; הרכב

אחר באותו בית משפט; אחד משופטי ההרכב שנתן את גזר הדין; דן יחיד שטרם דן בתיק. יוער כבר עתה כי שאלת אופיו של המותב הדין בעניינו של צד לדיון – דן יחיד או הרכב שלושה – אינו נתון המוסיף על זכויותיו או הגורע מהם (ראו באשר לנאשם בהליך הפלילי: בג"ץ 4970/05 אפל נ' נשיאת בית משפט השלום בתל-אביב [1]; בג"ץ 583/87 הלפרין נ' סגן נשיא בית המשפט המחוזי בירושלים [2], בעמ' 703). אם כך באשר להליכים עיקריים בדיון הפלילי, פשיטא שכך גם באשר להליכי ביניים או להליכים שנגזרים או הנובעים מההליך העיקרי, כבענייננו. לפיכך, התשובה לשאלת המותב שידון בהליכים למתן צווי פיקוח ומעקב לפי החוק תילמד – בהיעדר הוראת חוק מפורשת – מתכלית החוק הנוגע בדבר ומשיקולים מיוחדים, ובין היתר מעשיים-ארגוניים (השוו ע"פ 11404/04 דוויק נ' מדינת ישראל [3], בעמ' 150).

אשר לאפשרות כי בהליכים למתן צווי פיקוח ומעקב ידון המותב המקורי שגזר את דינו של העברייין בהליך העיקרי – מדובר באפשרות אשר, במקרים רבים, אינה בת ביצוע. בדרך כלל, אפשרות זו היא בת מימוש בנסיבות שבהן מתקיים הדיון בסמוך לגזר הדין; היא אינה אפשרות מעשית עת מדובר בעברייין מין שנידון למאסר בפועל, ובמיוחד אם מדובר בשנות מאסר מרובות. כאמור, אם הוטל על עברייין המין עונש של מאסר בפועל, יתקיים הדיון לפני שחרורו. דיון זה עשוי להיערך שנים ארוכות לאחר מועד גזר הדין. במצב דברים זה, בדרך כלל, לא ניתן יהיה להביא את עניינו לפני ההרכב המקורי. יצוין כי כאשר עברייין המין לא נידון לעונש של מאסר בפועל, ניתן לטעון כי לשם ההגנה על הציבור יהיה זה ראוי – ואף יעיל – לקיים את הדיון בעת גזר הדין ולפני אותו הרכב שופטים שגזר את דינו של העברייין. עם זאת, החוק קובע במפורש שבמצבים אלה יתקיים הדיון לא במסגרת גזר הדין אלא בסמוך לאחריו (ראו סעיף 12(ד) לחוק).

בלא להכריע בסוגיה, נראה מדיוני ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת מיום 13.9.2005 שהמחוקק בחר לקיים את הדיון בעיתוי זה על מנת לנתק את השיקולים המנחים את בית המשפט לעניין חומרת העונש מהשיקולים לעניין הוצאת צו הפיקוח (החשש שהוצג בדיוני הוועדה היה שבתי המשפט ייקלו בעונשם של עברייני מין אך ורק מאחר שהוצא לעברייין צו פיקוח ומעקב, שבו הוטלו עליו מגבלות שונות). כאמור, אין צורך להכריע בתכלית הפרדה זו בערר שלפנינו. ואולם, מקביעתו המפורשת של המחוקק שלפיה ניתוק זה אכן נדרש וכי הדיון בהליך לפי החוק מתקיים לאחר גזר הדין ולא בגדרו, מתבקשת המסקנה כי ניתן להפריד בין המותב הגוזר את הדין לבין המותב המטיל צו פיקוח.

אשר לשאלה אם יישב בהליכים לפי החוק דן יחיד או הרכב שלושה – דעתי היא כי האפשרות התואמת את לשון החוק ותכליתו הינה כי בהליכים למתן צו פיקוח ומעקב ידון דן יחיד. כפי שצוין לעיל, בהתאם לכלל ברירת המחדל הקבוע בחוק בתי המשפט, בהליכים שאינם חלק מההליך העיקרי יישב שופט אחד – בהיעדר הוראה מיוחדת המורה אחרת. מלשונה ומתכליתה של הוראת סעיף 21 לחוק ההגנה על הציבור עולה כי אין לסטות מכלל ברירת המחדל

האמור בעניינם של ההליכים הנדונים למתן צווי פיקוח ומעקב. נקודת המוצא של החוק היא כי על הדיון בעניין הוצאת צו פיקוח להתקיים בהקדם ובטרם שחרורו של העבריין ממאסר, אם נגזר עליו מאסר בפועל. זאת, לאור תכליתו של החוק להגן על הציבור מהישנותן של עבירות מין. מאחר שככלל, משיקולים מעשיים וארגוניים, שמיעת ההליך לפני דן יחיד מזרזת את מתן ההכרעה בלי לפגוע, כאמור, בזכויות העבריין, הרי שבהיבט המעשי ובהתאם לתכלית החוק – דן יחיד עדיף ויעיל יותר מהרכב של שלושה שופטים (השור ע"פ 2525/05 זינגלוב נ' מדינת ישראל [4], בפסקה 19). מכאן, שלשון החוק ותכליתו, כמו גם השיקולים המעשיים-ארגוניים, תומכים בכך שרצוי, ככלל, שהליך למתן צווי פיקוח ומעקב יידון לפני דן יחיד גם כאשר הדיון מתקיים בסמוך לאחר גזר הדין.

7. בשולי הדברים נעיר כי לפרשנות האמורה ניתן למצוא תמיכה בהוראת סעיף 21(ב) לחוק. בסעיף זה, נקבע במפורש כי בערכאות צבאיות יתקיים הדיון לפני שופט צבאי-משפטי אחד, אלא אם כן המועד שבו מתקיים הדיון הוא מיד לאחר מתן גזר הדין. וכך קובע סעיף 21(ב):

הסמכות העניינית
21. (ב) על אף הוראות סעיפים 201 ו-202 לחוק השיפוט הצבאי, היה בית המשפט המוסמך לפי סעיף קטן (א) בית דין צבאי, יתקיים הדיון בבקשה לפי הוראות פרק ג' לפני שופט צבאי-משפטי אחד, אלא אם כן המועד שבו מתקיים הדיון הוא מיד לאחר מתן גזר הדין."

הטעם להוראה המפורשת הנ"ל נעוץ בכך כי – בשונה מבתי המשפט האזרחיים – בבתי הדין הצבאיים ברירת המחדל היא כי דיון לפנייהם מתקיים לפני שלושה או חמישה (ראו סעיפים 201 ו-202 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 (להלן: "החש"צ)). בהתחשב בביררת המחדל האמורה, ראה המחוקק להורות במפורש בחוק ההגנה על הציבור כי הדיון בצו פיקוח יישמע לפני שופט-משפטי אחד, זאת בשל התכלית של הגנה על הציבור ולשם הבטחתה של יעילות הדיון. קביעתו המפורשת של המחוקק בסעיף 21(ב) הנ"ל,

בעניין קיום דיון לפני שופט אחד, תומכת במסקנה הפרשנית שלפיה בחר המחוקק – בעניין בתי המשפט האזרחיים – שלא לסטות מברירת המחדל הקבועה בחוק בתי המשפט ולקיים את הדיון, ככלל, לפני דן יחיד.

א

בהמשך לדברים אלה, ראוי לציין כי כאשר הדיון לפי חוק ההגנה על הציבור מתקיים בערכאה צבאית "מיד לאחר גזר הדין", נקבע בסעיף 21(ב) לחוק שהוראות סעיפים 201 ו-202 לחש"צ יחולו, והדיון יתקיים לפני שלושה או לפני חמישה שופטים. דומה כי המחוקק ראה לקבוע הסדר זה לנוכח העובדה שהכללים בדבר הרכב המותבים בערכאות הצבאיות, כמו גם סדרי הדין, עומס התיקים והארגון הפנימי שלהן, שונים מהערכאות האזרחיות.

ב

8. סיכומם של דברים, מלשונן ומתכליתן של הוראות חוק ההגנה על הציבור אין נלמדת כוונה לסטות מהוראות חוק בתי המשפט. לפיכך, ככלל, יתקיים ההליך למתן צו פיקוח ומעקב לפי החוק לפני דן יחיד. כלל זה תקף בין שמדובר בדיון שמתקיים בסמוך לאחר גזר הדין ובין שמדובר בדיון אשר מתקיים לפני שחרורו של עבריין המין מתקופת המאסר בפועל, שהוא נידון לה. כמובן, לאור האמור בסעיפים 37 ו-47 לחוק בתי המשפט, ניתן לקבוע לפי סדרי הדין הרגילים כי, במקרים מסוימים, יתקיים ההליך לפני שלושה שופטים. הדבר ייעשה רק בנסיבות שבהן יש הצדקה עניינית לכך על פי השיקולים המקובלים לקביעת הרכב של שלושה שופטים במקום דן יחיד וכאשר אין חשש שקיומו של ההליך בהרכב של שלושה יפגע ביעילות הדיון ובצורך להגיע להכרעה מהירה במטרה להגשים את תכלית החוק.

ג

ד

ה

9. שאלה נוספת שיש לתת עליה את הדעת היא אם הכרחי שאחד מהשופטים שהיה חלק מההרכב בהליך העיקרי יהיה זה שידון בהליך לפי חוק ההגנה על הציבור. בשל אי הבהירות של סעיף 21(א), תיעשה ההכרעה בעניין זה על פי אותם שיקולים שעליהם עמדנו לעיל ובהתחשב בתכליתו של החוק לסיים את ההליך בהקדם. לנוכח העובדה שהליך לפי החוק יכול שיתקיים שנים ארוכות לאחר גזר הדין (למשל, אם נגזר על עבריין המין עונש חמור של שנות מאסר רבות), אין טעם בקביעה כי נדרש שגם לאחר זמן כה רב יתקיים הדיון לפני שופט שהיה חלק מההרכב שגזר את דינו של העבריין. עם זאת, כאשר הדיון מתקיים בסמוך לאחר גזר הדין, הרי שמטעמים של יעילות דיונית עדיף שידון

ו

ז

בהליך שופט הבקיא בפרטי המקרה ובמסוכנותו המינית של עברייני המין, כלומר – שופט שאכן ישב בהרכב שדן בתיק העיקרי. לעניין זה, חשובה גם הקביעה בסעיף 6(א)(1)(א) לחוק שלפיה במסגרת הטיעונים לעונש חייב בית המשפט לקבל את הערכת המסוכנות העדכנית של הנאשם, בטרם יגזור את דינו. יש להניח כי כאשר מתקיים הדיון לפי החוק בסמוך לאחר מתן גזר הדין, הרי שהערכת המסוכנות המוגשת לבית המשפט תהיה דומה, אם לא זהה, לזו שהוגשה בשלב הטיעונים לעונש. הנה כי כן, לשם זירוז ההחלטה בהליכים לפי החוק, לאור תכליתו של החוק ובהתחשב באילוצים פנימיים וארגוניים, רצוי כי בנסיבות שבהן ההליך לפי החוק מתקיים סמוך יותר למועד מתן גזר הדין, ידון בו שופט שישב בהרכב המקורי. עם זאת, וכאמור לעיל, אין הכרח לכך. ודאי שאין בכך טעם ככל שההליך לפי החוק נשמע זמן רב לאחר מתן גזר הדין.

בסיום הדברים, רואה אני להדגיש כי הטלת מגבלות על אדם שנידון בבית משפט, שדינו נגזר והוא ריצה את עונשו, היא ללא ספק פגיעה בזכויות היסוד שלו – הזכות לחירות, לחופש תנועה, לחופש עיסוק ולחופש אישי. המחוקק קבע כי ניתן לפגוע בזכויות אלה בהתקיים תנאים נאותים לכך, לשם הגנה על הציבור. הפגיעה המתבקשת היא בוודאי לתכלית ראויה, אך עליה להיות מידתית ולאחר קיום הליך ראוי שבו תינתן לעברייני הזדמנות להשמיע טענותיו.

בנסיבות העניין שלפנינו, הטיל בית המשפט את ההגבלות על המשיב בלא שנתן צו פיקוח, ודי בטעם זה כדי לקבוע כי דין הערר להתקבל. ממילא אין צורך להידרש לטענת באת כוח המשיב שלפיה יש לקיים דיון מחודש, שכן לא ניתנה למרשה הזדמנות נאותה בהליך שהתקיים להגיב על הערכת המסוכנות בעניינו.

אשר-על-כן, התיק יוחזר לבית המשפט קמא על מנת שידון מחדש בעניינו של המשיב, בהתאם לאמור, וישקול את הוצאת צו הפיקוח ואת הצורך בהטלת מגבלות על המשיב לאחר קיום דיון בעניינו.

T

השופט א' גרוניס:

אני מסכים.

א

השופטת ע' ארבל:

אני מסכימה.

הוחלט כאמור בפסק דינה של הנשיאה ד' ביניש.

ב

ניתן היום, כ"ז בסיון התשס"ז (13.6.2007).

ג

ד

ה

ו

ז